

Knotwilgen

Knotwilgen zijn kenmerkend voor het Hollandse polder- en rivierenlandschap. Bijna iedereen weet wel ergens geknotte wilgen in de gemeente Overbetuwe te staan. Het zijn de kraakwilg en nog meer de schietwilg die veel in geknotte vorm voorkomen. Een knotwilg is dus geen soort apart, maar een geknotte wilg.

De schietwilg -*Salix alba*- is goed bestand tegen hoge grondwaterstanden en periodieke overstromingen en kan, als hij niet geknot wordt, wel 25 meter hoog worden.

Schietwilg

Overigens zijn niet alle geknotte bomen schietwilgen. Het kunnen ook populieren, essen of elzen zijn. Je kunt dus beter spreken van knotbomen.

De wilg is één van de eerste inheemse lentebloeiers. In het voorjaar zijn de bloemen, de wilgenkatjes, erg belangrijk voor de bijen. Aan sloot- en grachtenkanten vormen de knotwilgen een versteviging van de oevers. Bij guur weer vormen ze in open weilanden een beschutting voor het vee tegen wind en regen.

Knotten

Knotten houdt in feite niets anders in dan de betreffende boom eens in de vier jaar, op circa 2m hoogte, van zijn kruin te ontdoen, waarna deze weer uitloopt. Ieder jaar maakt de wilg dan aan het uiteinde van de stam nieuwe dunne jonge loten/scheuten die kunnen worden geoogst door ze opnieuw te knotten. Doordat er elk jaar meer scheuten bijkomen, wordt de bovenzijde van de boom steeds dikker, waardoor zich de 'knot' vormt waar de knotwilg z'n naam aan dankt.

Het knotten van wilgen is al eeuwenoud. Vroeger hadden mensen heel veel twijgen en buigzame takken nodig voor het vlechten van manden, waarmee toen van alles en nog wat vervoerd werd. Ook de wanden van huizen bestonden vaak uit vlechtwerk, met leem of klei bestreken. Het hout van de knotwilg dat niet echt gebruikt kon worden vond zijn weg naar de kachel.

Knotwilgen nemen vaak bizarre vormen aan, waarbij je je afvraagt hoe het mogelijk is dat de boom nog leeft.

Knotwilgen, spiegelend in het water.

Op de bovenkant van oudere geknotte wilgen (de stoel of kruin) blijft vaak water staan, zodat het hout gaat rotten en de boom hol wordt. Alleen het buitenste deel blijft dan nog overeind, waarmee de boom laat zien dat hij een enorme levenskracht heeft.

Die holtes en gaten vormen een geschikte broedplaats voor ondermeer steenuilen en wilde eenden.

Steenuilen

Ook muizen en vleermuizen verblijven in de holtes en gaten.

Uilen en roofvogels gebruiken de stoel (kruin) van een knotwilg dikwijls om hun prooi aan stukken te rijten en te verorberen.

Ook bieden oudere knotwilgen plaats aan overgewaaide plantenzaden. Niet zelden vinden grassen, varens, vlier, lijsterbes, braam en brandnetels een goede humusrijke voedingsbodem in de stoel van knotbomen.

Zo zet het leven zich voort, ook in dode knotwilgen.

Onderhoud aan knotbomen

Een knotboom biedt prima nestgelegenheid voor vogels. Reden te meer om er alles aan te doen om de knotboom te behouden.

Goed beheer van de knotboom betekent eens in de vier jaar afzetten van de kruin. Als de snoei te lang wordt uitgesteld, worden de takken/scheuten te zwaar en bestaat de kans, zeker bij stormachtig weer, dat de stam inscheurt. Uiteindelijk zal deze dan zover in rotten dat de boom doodgaat.

Knotters van de SOGN in Zetten "aan het werk".

Werkomschrijving

Het onderhoud bestaat uit:

- het afzetten (afzagen van de takken/scheuten) van de knotboom,
- op de grond de afgezaagde takken in kleinere stukken zagen,
- het vrijgekomen hout naar een centraal punt brengen om aldaar te worden afgevoerd,
- en het vervangen van te oude en ernstig beschadigde knotbomen.

Het knotten van de boom geschiedt veelal vanaf een ladder, soms kan er vanuit de boom zelf worden gezaagd. Op de grond worden de afgezaagde (grote) takken in kleinere stukken gezaagd en naar het centrale punt gebracht.

Het knotten van bomen is niet zonder gevaar. Vaak is er sprake van achterstallig onderhoud, waardoor het nodig is om zwaar hout te zagen. Knotbomen kunnen ook nat en glad zijn; gevaar om eruit te vallen. Zie ook onze brochure "Veilig vrijwilligerswerk in natuur en landschap".

Knotwilgen langs een landweg.

Benodigde gereedschappen

Ladders, snoeizagen, beugelzagen, takkenscharen en snoeischaren. Omdat knotten niet zonder gevaar is worden werkhandschoenen, veiligheidsbrillen en veiligheidshelmen gebruikt.

De Stichting Overbetuwe Groen Natuurlijk (SOGN) zorgt dat bovenstaande hulpmiddelen op de werkplek aanwezig zijn.

Tot slot

Het goed knotten van bomen is erg belangrijk voor deze voor de omgeving zo markante knotbomen.

Doordacht knotten betekent dat u na afloop gezond en overtuigd van een welbestede (halve) dag naar huis gaat met achterlating van een rij knotbomen die er weer jaren tegen kunnen.

Elke zaterdagochtend van 9:30u tot 13:00u wordt er geknot door de Stichting Overbetuwe Groen Natuurlijk.

Stichting Overbetuwe Groen Natuurlijk

Bekijk de agenda op onze website www.overbetuwegroennnatuurlijk.nl voor de data dat er geknot en gesnoeid wordt.

Tekening: Elieke Starink